

P.C. Basisschool

Stappenplan

Protocol

Ernstige RekenWiskunde-problemen en Dyscalculie

(ERWD)

Stappenplan groep 1-2

	Moment	Actie	Uitwerking
Stap 0	Aanvang, september groep 1	Beginsituatie vastleggen met behulp van Bosos	
Stap 1	Januari, M1	Meetmoment 1: Rekenvaardigheden vastleggen van alle leerlingen door middel van Bosos. Aan de hand hiervan kan een handelingsplan opgesteld worden voor de zwakke leerlingen.	
Stap 2	Januari – juni	Interventieperiode 1: Werken aan elementaire rekenhandelingen	<ul style="list-style-type: none"> • (Cito Hulpboek (eind 2012)) • Werkmap gecijferd bewustzijn. • Overzichten Harry Jansen m.b.t. rekenen
Stap 3	Juni, E1	Meetmoment 2: Cito rekenen voor Kleuters. Kennis van elementaire rekenbegrippen vaststellen. Effect van de interventie vaststellen en de handelingsplannen bijstellen (voor na de zomer)/nieuwe handelingsplannen opstellen. Zorg voor een warme overdracht naar de leerkracht van groep 2.	
Stap 4	Augustus - januari	Interventieperiode 2	<ul style="list-style-type: none"> • (Cito Hulpboek (eind 2012)) • Werkmap gecijferd bewustzijn. • Overzichten Harry Jansen m.b.t. rekenen
Stap 5	Januari, M2	Meetmoment 3: <ul style="list-style-type: none"> • Cito rekenen voor kleuters. Effect van de interventie vaststellen en de handelingsplannen bijstellen/nieuwe handelingsplannen opstellen.	
Stap 6	Januari – juni	Interventieperiode 3.	<ul style="list-style-type: none"> • (Cito Hulpboek (eind 2012)) • Werkmap gecijferd bewustzijn. • Overzichten Harry Jansen m.b.t. rekenen
Stap 7	Juni, E2	Meetmoment 4: <ul style="list-style-type: none"> • Cito rekenen voor kleuters Effect van de interventie vaststellen en de handelingsplannen	

		bijstellen/nieuwe handelingsplannen opstellen.	
		Zorgen voor een warme overdracht naar groep 3.	

Stappenplan groep 3		
Moment	Actie	Uitwerking
Aanvang groep 3	Beginsituatie vaststellen. Resultaten meenemen van E2.	`Mijlpaaltoets begin groep 3
Stap 1 September - januari Tussenevaluatie GP	Methodegebonden toetsen. Bij onvoldoende prestaties: 1. kan er overgegaan worden naar fase; geel :groepsplan instr.afhankelijk 2. afnemen mijlpaal okt.gr.3 Bij onvoldoende beheersing deze mijlpaal als doel in GP opnemen	<ul style="list-style-type: none"> • Methodedoelen • Cito Hulpboek rekenen-wiskunde • Maatwerk • Mijlpaaltoetsen okt. gr 3 • Overzichten Harry Jansen m.b.t. rekenen <p>Als deze mijlpaal onvoldoende is ook de mijlpaal daarvoor afnemen.</p>
Stap 2 Januari, M3	Meetmoment 1: <ul style="list-style-type: none"> • Cito M3 Begeleidingsplannen evalueren en bijstellen /nieuwe begeleidings-plannen opstellen. Eventueel een categorieënanalyse maken. V en IV niveau → <ul style="list-style-type: none"> - Cito basisbewerkingen afnemen. - Mijlpaaltoets jan. groep 3 afnemen. Bij onvoldoende deze mijlpaal opnemen als doel GP	<p>Als deze mijlpaal onvoldoende is ook de mijlpaal daarvoor afnemen.</p>
Stap 3 Januari – juni Tussenevaluatie GP	Methodegebonden toetsen. Bij onvoldoende prestaties: 1. kan er overgegaan worden naar fase <u>geel</u> :groepsplan instr.afhankelijk 2. afnemen mijlpaal april gr. 3 Bij onvoldoende beheersing deze mijlpaal als doel in GP opnemen	<ul style="list-style-type: none"> • Methodedoelen (Cito Hulpboek (eind 2012)) • Maatwerk • Mijlpaaltoetsen • Overzichten Harry Jansen m.b.t. rekenen

	Interventie naar aanleiding van de resultaten van de Cito M.	
Stap 4 Juni E3	<p>Meetmoment 2: Cito E3</p> <p>V en IV niveau →</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cito basisbewerkingen afnemen. - Mijlpaaltoets eind groep 3 afnemen. <p>Bij onvoldoende deze mijlpaal opnemen als doel GP</p> <p>Zorgen voor een warme overdracht naar groep 4 met een advies over de begeleiding van de zwakke rekenaars.</p>	Als deze mijlpaal onvoldoende is ook de mijlpaal daarvoor afnemen.

Stappenplan groep 4		
Moment	Actie	Uitwerking
Aanvang groep 4	<p>Beginsituatie vaststellen. Resultaten meenemen van E3.</p> <p>Nog niet behaalde mijlpalen opnemen als doel in GP</p>	
<p>Stap 1 September - januari</p> <p>Tussenevaluatie GP</p>	<p>Methodegebonden toetsen.</p> <p>Bij onvoldoende prestaties:</p> <p>1. kan er overgegaan worden naar fase; geel: groepsplan, instr.afhankelijk oranje: groepsplan instr. afhankelijk + ind. begeleidingsplan.</p> <p>2. Afnemen mijlpaal okt gr. 4 Bij onvoldoende beheersing deze mijlpaal als doel in GP opnemen</p> <p>Interventie naar aanleiding van de resultaten van de Cito E3, Cito Basisbewerkingen en de mijlpaaltoetsen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Methodedoelen • (Cito Hulpboek (eind 2012)) • Maatwerk • Mijlpaaltoetsen • Overzichten Harry Jansen m.b.t. rekenen <p>Als deze mijlpaal onvoldoende is ook de mijlpaal daarvoor afnemen.</p>

<p>Stap 2 Januari, M4</p>	<p>Meetmoment 1: Cito M4 V en IV niveau → - Cito basisbewerkingen afnemen. - Mijlpaaltoets jan groep 4 afnemen. Bij onvoldoende deze mijlpaal opnemen als doel GP</p> <p>Begeleidingsplannen evalueren en bijstellen/nieuwe begeleidings-plannen opstellen.</p> <p>Eventueel een categorieënanalyse maken.</p>	<p>Als deze mijlpaal onvoldoende is ook de mijlpaal daarvoor afnemen.</p>
<p>Stap 3 Januari – juni Tussenevaluatie GP</p>	<p>Methodegebonden toetsen.</p> <p>Bij onvoldoende prestaties:</p> <p>1. kan er overgegaan worden naar fase; geel : groepsplan, instr. afhankelijk oranje : groepsplan instr. afhankelijk + ind. begeleidingsplan.</p> <p>2. Afnemen mijlpaal okt gr. 4 Bij onvoldoende beheersing deze mijlpaal als doel in GP opnemen</p> <p>Interventie naar aanleiding van de resultaten van de Cito M4. Cito Basisbewerkingen en de mijlpaaltoetsen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Methodedoelen (Cito Hulpboek (eind 2012)) • Maatwerk • Mijlpaaltoetsen • Overzichten Harry Jansen m.b.t. rekenen <p>Als deze mijlpaal onvoldoende is ook de mijlpaal daarvoor afnemen.</p>
<p>Stap 4 Juni E4</p>	<p>Meetmoment 2: Cito E4 V en IV niveau → - Cito basisbewerkingen afnemen. - Mijlpaaltoets jan groep 4 afnemen. Bij onvoldoende deze mijlpaal opnemen als doel GP</p> <p>Zorgen voor een warme overdracht naar groep 5 met een advies over de begeleiding van de zwakke rekenaars.</p>	<p>Als deze mijlpaal onvoldoende is ook de mijlpaal daarvoor afnemen</p>

Stappenplan groep 5 t/m 8 (# = desbetreffende groep)

Moment	Actie	Diagnostiek/analyse
Aanvang groep	Beginsituatie vaststellen. Resultaten meenemen van E(ind) #. Nog niet behaalde mijlpalen opnemen als doel in GP	
Stap 1 September - januari Tussenevaluatie GP	Interventie naar aanleiding van de resultaten van de Cito eind groep ervoor. En indien afgenomen, Cito Basisbewerkingen en de mijlpaaltoetsen Methodegebonden toetsen. Bij onvoldoende prestaties kan er: 1. overgegaan worden naar fase; geel: groepsplan instr. afhankelijk oranje/ rood: groepsplan instr. afhankelijk + ind. begeleidingsplan. 2. Zo nodig mijlpaaltoetsen afnemen Als een mijlpaal onvoldoende is ook de mijlpaal daarvoor afnemen Bij onvoldoende deze mijlpaal opnemen als doel GP	<ul style="list-style-type: none"> • Methodedoelen • Cito Hulpboek rekenen-wiskunde • Analyse LOVS Cito • Maatwerk rekenen, • Mijlpaal toetsen Harry Jansen • Overzichten m.b.t.rekenen. Basisonderwijs in A3 formaat
Stap 2 Januari, Midden groep	Meetmoment 1: Cito M(idden) # V en IV niveau → - Categorieënanalyse maken. - Cito basisbewerkingen afnemen. - Indien gewenst Mijlpaaltoets afnemen. Bij onvoldoende deze mijlpaal opnemen als doel GP	

	<p>Als een mijlpaal onvoldoende is ook de mijlpaal daarvoor afnemen</p> <p>Begeleidingsplannen evalueren en bijstellen/nieuwe begeleidings-plannen opstellen. Eventueel een categorieënanalyse maken.</p>	
<p>Stap 3 Januari – juni</p> <p>Tussenevaluatie GP</p>	<p>Interventie naar aanleiding van de resultaten van de Cito eind groep ervoor. En indien afgenomen, Cito Basisbewerkingen en de mijlpaaltoetsen</p> <p>Methodegebonden toetsen.</p> <p>Bij onvoldoende prestaties: 1. kan er overgegaan worden naar fase; <u>geel</u>: groepsplan, instr.afhankelijk <u>oranje/ rood</u>: groepsplan instr. afhankelijk + ind. begeleidingsplan. 2. Zo nodig mijlpaaltoetsen afnemen Als een mijlpaal onvoldoende is ook de mijlpaal daarvoor afnemen Bij onvoldoende deze mijlpaal opnemen als doel GP</p> <p>Groep 6: Bespreken met I.B welke leerlingen in aanmerking komen voor 1 ster niveau</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Methodedoelen • Cito Hulpboek rekenen-wiskunde • Analyse LOVS Cito • Maatwerk rekenen, • Mijlpaal toetsen Harry Jansen • Overzichten m.b.t.rekenen. Basisonderwijs in A3 formaat • Checklist verantwoord kiezen voor fundamenteel rekenniveau 1. • Pluspunt brochure "Niveaubepaling"
<p>Stap 4 Juni E#</p>	<p>Meetmoment 2: Cito E(ind) # V en IV niveau →</p> <ul style="list-style-type: none"> - Categorieënanalyse maken. - Cito basisbewerkingen afnemen. - Indien gewenst Mijlpaaltoets afnemen. Bij onvoldoende deze mijlpaal opnemen als doel GP Als een mijlpaal onvoldoende is ook de mijlpaal daarvoor afnemen <p>Zorgen voor een warme overdracht naar de volgende groep met een advies over de begeleiding van de zwakke rekenaars.</p> <p>Groep 6:</p>	

	Bepalen welke leerlingen op fundamenteel niveau (= 1 ster) gaan werken.	
--	---	--

Fase groen

Leerling ontwikkelt zich gemiddeld of goed en functioneert in de grote groep.

Vaardigheden leerkracht (spoor 1)

Signalering	Diagnostiek	Begeleiding
Leerkracht observeert leerlingen volgens aanwijzingen in methode.	Op verzoek van de leerkracht ondersteunt de IB-er de leerkracht. Ze analyseren samen resultaten op bloktoetsen en het LOVS en stellen groepsplan op.	Begeleiding vindt plaats volgens aanwijzingen in de methode. *Bij te weinig aantoonbare vorderingen gaat leerling naar fase geel.

Kenmerken van een goede rekenles groep 1-2

- Kinderen werken samen aan een rekenprobleem
- Leerkracht communiceert en reflecteert met kinderen op het rekenprobleem
- Leerkracht laat meerdere strategieën aan bod komen
- Leerkracht stimuleert tot denken
- Dagelijks 30 minuten rekenactiviteiten

Kenmerken van een goede rekenles groep 3-8

- Doel noemen van de les
- Automatiseren (5 minuten)
- Introductie (voorkennis ophalen)
- Instructie (nieuwe stof aanbieden: visueel, auditief, concreet)
- Oefenen (kinderen maken individueel een oefening, leerkracht loopt rond)
- Terugblik (nabespreken oefening)
- Dagelijks 60 minuten rekenen in groep 3-8, 30 minuten in groep 1-2

Fase geel

Leerling ervaart geringe rekenwiskunde-problemen op deelgebieden.

Vaardigheden leerkracht (spoor 2)

Signalering	Diagnostiek	Begeleiding
Leerkracht observeert dagelijks op specifieke onderdelen, houdt vorderingen op toetsen en LOVS bij en analyseert de resultaten.	Leerkracht voert een diagnostisch rekengesprek met de leerling, analyseert het resultaat en formuleert SOB in het GO+GP en specifieke doelen voor het kind in het GP. Het kind zit in de instr. afhankelijke groep.	Leerling krijgt extra begeleiding in subgroep. *Bij te weinig of geen aantoonbare vorderingen gaat leerling naar fase oranje.

Kenmerken verlengde instructie:

- Inhoud sluit aan bij lesdoel
- Er is sprake van een sturende didactiek
- Leerstof wordt eerst concreet aangeboden waarna overgegaan wordt tot schematisch handelen (géén herhaling van de eerdere instructie!)
- Leerling krijgt een stappenplan
- Leerling is actief betrokken, leerkracht vraagt of leerling het begrijpt
- Leerling weet wat ze zelfstandig moeten maken
- Tijdsduur is maximaal 15 minuten

Materialen die ingezet kunnen worden:

Groep 1-2: rekenkast, peilingsspelletjes (SLO), hulpboek voor kleuters

Groep 3-8: uitgangspunt is de rekenmethode van school. Eventueel Maatwerk of Met Sprongen
Vooruit om deelvaardigheden extra in te trainen of om te zorgen voor extra oefenmateriaal.

Fase oranje

Leerling ervaart ernstige rekenwiskunde-problemen op enkele of alle deelgebieden.

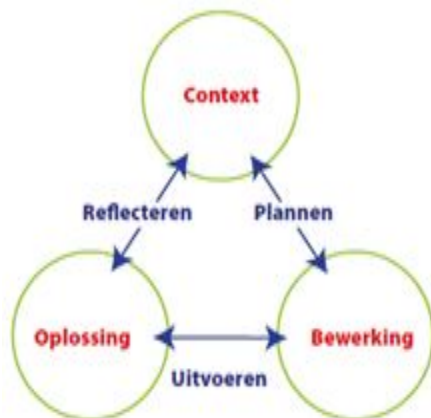
Vaardigheden leerkracht (spoor 3)*

Signalering	Diagnostiek	Begeleiding
Leerkracht observeert dagelijks op specifieke onderdelen, houdt de vorderingen op toetsen en LOVS bij en analyseert samen met interne rekenexpert de resultaten.	Leerkracht/ Ib-er voert een diagnostisch gesprek met de leerling, analyseert samen met de Ib-er het resultaat en stelt een individueel handlingsplan op. Te gebruiken materialen: *Methodegebonden toetsen *Diagnostische toetsen Maatwerk *Aanwezige tempotoetsen Bij het onderzoek dienen het drieslagmodel en het handlingsmodel gebruikt te worden.	Schoolteam voert de begeleiding uit. Leerstof en instructie worden afgestemd op de onderwijsbehoeften van de individuele leerling. Leerling heeft behoefte aan 1 uur extra rekentijd per week. Deze tijd komt naast het uur rekenen per dag. *Bij te weinig of geen aantoonbare vorderingen wordt de leerling aangemeld voor extern onderzoek.

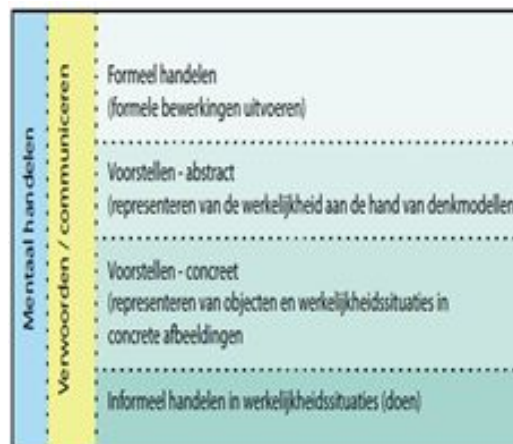
*Schakel een extern deskundige in als deze expertise binnen de school niet aanwezig is. Of als er twijfels blijven omtrent de onderwijsbehoeften van de leerling!

Modellen die gebruikt moeten worden bij de diagnostische gesprekken met kinderen en tijdens de instructiemomenten:

Het drieslagmodel

Het handlingsmodel

Fase rood

De problemen zijn ernstig en hardnekkig. De leerling wordt aangemeld voor extern onderzoek.

Kies bij ernstige rekenproblemen niet in eerste instantie voor IQ-onderzoek, maar voor een diagnostisch rekenonderzoek uitgevoerd door een rekenspecialist gericht op de onderwijsbehoeften van de leerling. Dit kan in combinatie met een IQ-onderzoek.

Signalering	Diagnostiek	Begeleiding
Externe onderzoeker verzamelt informatie over de leerling en stelt verslag op.	Externe onderzoeker voert diagnostiek onderzoek uit en stelt met de leerkracht en de IB-er een individueel handelingsplan op. Externe onderzoeker onderzoekt met behulp van het drieslagmodel en handelingsmodel. En kijkt per leerlijn naar het vlot rekenen, begrip, procedure en toepassen.	Schoolteam voert begeleiding uit. Leerstof en instructie worden afgestemd op de onderwijsbehoeften van de individuele leerling. Indien nodig voert externe onderzoeker begeleiding uit in nauw overleg met school.

De externe onderzoeker begeleidt de school bij de volgende vervolgstappen:

- Einddoelen eind groep 8 bepalen met behulp van de 3 leerroutes die horen bij de passende perspectieven van het SLO.
- Het opstellen van een ontwikkelingsperspectief (OPP); wat is het verwachte uitstroomniveau van deze leerling eind groep 8 en hoe gaan we dat niveau bereiken?
- Starten met de Cito-rekentoetsen voor speciale leerlingen, de tussentoetsen.
Toets moet qua functioneringsniveau het beste passen bij de rekenstof die de leerling beheerst en aangeboden heeft gekregen. Terugtoetsen is alleen zinvol als niveau van de leerling meer dan een jaar afwijkt van de afgenomen toets en de uitslag onvoldoende informatie geeft om het rekenaanbod te bepalen.

Na onderzoek van externe onderzoeker vooruitgang zichtbaar? Leerling naar fase oranje.

Na onderzoek geen vooruitgang zichtbaar? Mogelijk dyscalculie.

Criteria voor vermoeden dyscalculie:

- Achterstand is hardnekkig; drie keer niveau E ondanks gerichte, goed afgestemde intensieve begeleiding.
- Grote discrepantie tussen ontwikkeling van de leerling in het algemeen en zijn rekenwiskundige ontwikkeling.
- De rekenproblemen zijn vroeg ontstaan. Vanaf het verwerven van de basisvaardigheden in het domein Getallen en Bewerkingen en beïnvloeden ook de ontwikkeling op de domeinen Verhoudingen, Meten, Meetkunde, Tijd en Geld.

Criteria om over te gaan tot een dyscalculieverklaring:

- Leerling beschikt over voldoende intelligentie (bij Totaal IQ > 85 voldoende leerbaar).
- Leerling gaat ondanks goed afgestemde intensieve begeleiding niet of onvoldoende vooruit.

Faciliteiten en begeleiding waar leerling met dyscalculie recht op heeft:

- Deskundige begeleiding op maat (volgens op advies diagnostisch onderzoek).
- Toestaan gebruik rekenmachine bij alle rekenactiviteiten, ook toetsen.
- Extra tijd van 30 minuten bij toetsen.
- Rustige werkplek bij toetsen.